

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

ΘΑ ΥΠΟΓΡΑΦΩ ΛΟΥΙ-ΑΝΔΡΕΑΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Φίλοι και φίλες καλησπέρα

Η λέσχη ανάγνωσης του Συνδέσμου μας, αποφάσισε να ασχοληθεί τη φετινή χρονιά με το ιστορικό μυθιστόρημα και να μελετήσει τη σχέση λογοτεχνίας και ιστορίας. Πρώτη επιλογή μας ήταν το μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη "Θα υπογράψω Λουί". Την Τρίτη, λοιπόν, 7 Οκτωβρίου, τα μέλη της Λέσχης σχολιάσαμε και αναλύσαμε το μυθιστόρημα και θα προσπαθήσω να εκθέσω συνοπτικά τα συμπεράσματά μας.

Καταρχήν το μυθιστόρημα είναι αφιερωμένο στον Ανδρέα Ρηγόπουλο και μας έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσουμε τον "δημόσιο διανοούμενο", τον θερμό πατριώτη, τον ριζοσπάστη επαναστάτη, τον ρομαντικό, τον δεινό ρήτορα, τον ποιητή, τον θεατρικό συγγραφέα, τον επιστολογράφο, τον συνομιλητή του Έντγκαρ Κινέ, του Βίκτορα Ουγκώ και πιθανώς του Μαρξ. Μέσα από την ταραχώδη και εξαιρετικά συναρπαστική ζωή του Α. Ρηγόπουλου παρακολουθήσαμε τις ιστορικές διεργασίες και ζυμώσεις σε Ελληνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο τον 19ο αιώνα. Μας δόθηκε η ευκαιρία να ξαναθυμηθούμε τον ουτοπικό σοσιαλισμό του Σαιν Σιμόν, να γνωρίσουμε τον Γάλλο ριζοσπάστη επαναστάτη Έντγκαρ Κινέ και τον Ιταλό καρμπονάρο Τζουζέπε Ματσίνι και τα κινήματα "Νέα Ιταλία" και "Νέα Ευρώπη". Με όλους αυτούς συνεργάστηκε και συνομίλησε ο Α. Ρηγόπουλος και υπήρξε πρωταγωνιστής της ελληνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής, παράδειγμα ελληνικού πολιτικού και ιδεολογικού ρομαντισμού.

Σ' όλη του τη ζωή ο Ρηγόπουλος πάλεψε για την ελληνική εθνική ολοκλήρωση, τον εκσυγχρονισμό του κράτους, τη δημοκρατική οργάνωση της πολιτείας, την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου των ελλήνων και τέλος την ένταξη της Ελλάδας στην ομοσπονδία των Ευρωπαϊκών λαών. Υιοθετώντας το πρόγραμμα της "Νέας Ευρώπης" του Ματσίνι, ορίζει την εθνική ελευθερία, ως ελευθερία όλων των λαών στο πλαίσιο μιας αλληλέγγυας συμβίωσης. Αυτή η αλληλεγγύη θα υποχρέωνε τους ενωμένους και ισχυρούς λαούς να βοηθήσουν τους κατακτημένους, ώστε να συντρίψουν τον όποιο ζυγό και να αποκτήσουν την εθνική τους ενότητα.

Από πολύ νωρίς η ζωή του Α. Ρηγόπουλου μυθοποιήθηκε από τους φίλους του και η βιογραφία του ακροβατεί ανάμεσα στο μύθο και στην πραγματικότητα. Γεννήθηκε στη θάλασσα στις αρχές του 1821, πάνω στο καράβι του Κεφαλλονίτη Ιγγλέση, έξω από το λιμάνι της Πάτρας και ο μύθος θέλει να γεννήθηκε την 25η Μαρτίου, για να συνδεθεί το όνομά του με την εθνική απελευθέρωση. Αυτοκτόνησε πέφτοντας στο Αιγαίο το 1889, όταν είδε να καταρρέουν τα κοινωνικά και προσωπικά του οράματα. Η Ρέα Γαλανάκη συνδέει την επιλογή της χρονικής στιγμής με τα 100

χρόνια της Γαλλικής επανάστασης και την απογοήτευση των ρομαντικών για τη διάψευση των οραμάτων τους. (Ο θάνατος σημάδεψε τη ρομαντική γενιά: πολλοί διανοούμενοι όπως ο Καρασούτσας, Ραμπαγάς, Γεώργιος Πωπ επέλεξαν την αυτοχειρία).

Σε ηλικία μόλις 8 χρονών, προσφώνησε τον Ιωάννη Καποδίστρια, όταν επισκέφτηκε την Πάτρα, και αυτό το γεγονός θεωρείται η γενέθλιος μυθολογία για τον ρήτορα Α. Ρηγόπουλο. Σπουδάζει στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας, όπου του δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσει τα επαναστατικά κινήματα της Ευρώπης και να συνομιλήσει με τους Ευρωπαίους οραματιστές. Σε ηλικία μόλις 24 ετών έχει τη φήμη ανατροπέα.

Την περίοδο 1850-1854 ταξιδεύει στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, για μια σειρά διαλέξεων με θέμα τη "Σύγχρονη Ελλάδα". Στη Νέα Υόρκη, εμφανίζεται με φουστανέλα, επιζητώντας πιθανόν δημοσιότητα. Καλλιεργούσε συνειδητά τον εκκεντρισμό του και γι' αυτό προκαλούσε θαυμασμό αλλά και χλεύη. Ο Κωστής Παλαμάς, σε φύλλο της σατιρικής εφημερίδας "Μη χάνεσαι", μας διασώζει την εικόνα του Ρηγόπουλου: ισχνός, ψηλός με μακρύ πανωφόρι, ασθενικός. Δεν παραλείπει όμως να τον χαρακτηρίσει και "πολιτικό του μέλλοντος". Επίσης σε μια γελοιογραφία της εφημερίδας "Ασμοδαίος" του Εμ. Ροΐδη, αποδίδεται ψηλός, οστεώδης, με μακρύ πανωφόρι, με ημίψηλο καπέλο, λεπτό στριφτό μουστάκι και μακριά μαλλιά.

Από το 1857 τον βρίσκουμε στην Αθήνα, όπου αναπτύσσει αντιοθωνική και επαναστατική δράση. Γράφει στον φίλο του Κινέ: *Ο Όθωνας είναι ο Σατανάς, ενώ στα χέρια της κυβέρνησής του το πεπρωμένο του έθνους έγινε μπουρδέλο*. Φοβούμενος τις διώξεις, καταφεύγει ως πολιτικός πρόσφυγας στη Ζάκυνθο και από κει στην Πίζα. Επιστρέφει στην Πάτρα, το 1862, μετά την εκθρόνιση του Όθωνα και οι Πατρινοί του επιφυλάσσουν θριαμβευτική υποδοχή υπό καταρρακτώδη βροχή.

Το 1865 εκλέγεται πανηγυρικά βουλευτής για πρώτη φορά. Σ' αυτήν την τριετία 1865-1867, ο Ρηγόπουλος θα αναπτύξει φιλολαϊκές θέσεις, όπως την κατάργηση φόρων για οδοποιία. Χλευάστηκε όμως και θεωρήθηκε γραφικός και από το 1861 μέχρι το 1881, σε επτά εκλογικές αναμετρήσεις δεν καταφέρνει να εκλεγεί βουλευτής. Στο διάστημα αυτό εξακολουθεί τις επαφές με τους ευρωπαίους, ζει πολύ φτωχικά και από "έλλειψη των επιτηδείων" δεν πηγαίνει στη Λοζάνη, το 1869, στο Διεθνές συνέδριο για την Ειρήνη και την Ελευθερία, στο οποίο πρόεδρος ήταν ο Β. Ουγκώ.

Μόλις το 1881 θα επανεκλεγεί ως ανεξάρτητος βουλευτής και ο φίλος του Καλλιοντζής σημειώνει: "ο λαός της Αχαΐας ανανήψας εκ του μακρού ληθάργου, ευηρεστήθη να τον θυμηθή και να τον εκλέξη, εκτός συνδυασμού". Εκλέγεται επίσης το 1885 αλλά όχι και το 1887, γεγονός που τον πίκρανε πολύ.

Ο Α. Ρηγόπουλος διεκδίκησε για τον εαυτό του το ρόλο του ταγού και εν μέρει τον πέτυχε. Ακόμη και στα ρομαντικά του δράματα "Ιωάννης Μίλτων" και "Νέρων εν Κορίνθω" έχει ως κίνητρα την ιδέα του πατριωτικού καθήκοντος και την ωφέλεια του έθνους, με στόχο την προσδοκώμενη αναγέννησή του. Οι αναγνώστες και θεατές της εποχής αναγνωρίζουν στα κείμενα αυτά πολλά δικά τους σύγχρονα προβλήματα: τα δεινά της βασιλείας του Όθωνα, την οικονομική εξαθλίωση του λαού, την πελατειακή λειτουργία των βουλευτών κ.λ.π.

Αυτή, σε πολύ γενικές γραμμές ήταν η ζωή του Ανδρέα Ρηγόπουλου, αν μπορεί να περιορίσει κανείς μια τόσο πλούσια ζωή σε μερικές παραγράφους. Για τις πληροφορίες, πραγματικές και μυθολογικές, βασιστήκαμε στο μυθιστόρημα της Γαλανάκη "Θα υπογράψω Λουί" και στη βιογραφία του Ρηγόπουλου από το Νίκο Μπακουνάκη, "ΜΙΑ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ/ Ο λόγος, η εικόνα, ο μύθος του Ανδρέα Ρηγόπουλου".

Το μυθιστόρημα "Θα υπογράψω Λουί" κυκλοφόρησε το 1993, πολύ πριν από τη βιογραφία του Ρηγόπουλου από τον Νίκο Μπακουνάκη, το 2008. Η Ρέα Γαλανάκη είναι φανερό ότι γνώριζε σχεδόν τα πάντα για τη ζωή του Ρηγόπουλου, προφανώς μετά από σκληρή μελέτη και έρευνα. Δεν μας έδωσε όμως μια καθαρά ιστορική βιογραφία γιατί δεν ήταν αυτή η πρόθεσή της. Με αφορμή τον Ρηγόπουλο καταθέτει έναν ύμνο στον ανώνυμο επαναστάτη και στον ερωτευμένο ρομαντικό. Ο Ρηγόπουλος και η ζωή του μετουσιώνονται σε αιώνια σύμβολα.

Είναι ιδιαίτερα ευφυής ο τρόπος που η Γαλανάκη ξετυλίγει μυθιστορηματικά τη ζωή του Α. Ρηγόπουλου. Παρόλο που στις βιογραφίες του Ρηγόπουλου απουσιάζουν οι γυναίκες και κάθε πληροφορία ερωτικής συμπεριφοράς, η Γαλανάκη επινοεί τη Λουίζα, ως το μεγάλο έρωτα του Ρηγόπουλου, γιατί στους ρομαντικούς, εκτός από την επανάσταση, ο έρωτας είναι κινητήρια δύναμη και πηγή έμπνευσης. Από μια ρομαντική και ευαίσθητη ψυχή, όπως ο Ρηγόπουλος, δεν θα μπορούσε, κατά τη Γαλανάκη, να απουσιάζει ο έρωτας από τη ζωή του.

Ο τίτλος του μυθιστορήματος προέρχεται από την πρώτη επιστολή του Ρηγόπουλου στον Κινέ όπου δηλώνει ότι για λόγους συνωμοτικών θα υπογράψει Λουί. Η Γαλανάκη επινοεί για τη φανταστική αγαπημένη το όνομα Λουίζα, ώστε τα ονόματα να συμβολίσουν όχι μόνο τον άρρηκτο δεσμό τους αλλά και τη στενή σχέση επανάστασης και έρωτα. *Τότε σε ονόμασα Λουίζα. Σωστά θυμάμαι, ήταν Αύγουστος, όχι μόνο από το σταφύλι των χειλιών σου, μα επειδή εκείνες τις ημέρες είχα βρει για τον εαυτό μου το συνωμοτικό ψευδώνυμο Λουί. Δεθήκαμε με το δαχτυλίδι ενός ψεύτικου ονόματος. Άλλο δεν ανταλλάξαμε ποτέ. ο έρωτάς μας υπήρξε μια μορφή συνωμοσίας, μια μικρή ιστορία μέσα στην ανεξιλέωτη άλλη.* Είναι τόσο δυνατός και τόσο πειστικός αυτός ο δεσμός, που ο αναγνώστης παρά τη δήλωση της συγγραφέα για την πλαστοπροσωπία της Λουίζας, πολύ σύντομα ξεχνιέται και παρασύρεται από τη διήγηση.

Η δεύτερη συγγραφική επινόηση, είναι οι εννέα αποχαιρετιστήριες επιστολές, τις οποίες υποτίθεται πως γράφει ο Ρηγόπουλος στη Λουίζα, την τελευταία εβδομάδα της ζωής του από 24 Δεκεμβρίου 1888 μέχρι τη νύχτα της 31 Δεκεμβρίου 1888, πάνω στο πλοίο. Όπως είναι φυσικό της απευθύνεται σε πρώτο πρόσωπο και επιχειρεί να κάνει έναν απολογισμό της ζωής του, να φροντίσει την υστεροφημία του και να αναλύσει τα συναισθήματά του απέναντί της.

Μ' αυτό το εύρημα, η Γαλανάκη κατορθώνει μια γοητευτικά γλαφυρή εξιστόρηση της ζωής του Ρηγόπουλου, χωρίς να τον ονομάζει πουθενά, γι' αυτό και τον υψώνει σε σύμβολο, χωρίς να βομβαρδίζει τον αναγνώστη με ημερομηνίες και πολλά ονόματα και κυρίως χωρίς να ακολουθεί τυπική χρονολογική σειρά.

Εκτός από τα εννέα ημερολογιακά κεφάλαια των επιστολών, η συγγραφέας προσθέτει ένα τελευταίο κεφάλαιο, το οποίο ονομάζει ΕΞΟΔΟ. Εδώ για πρώτη φορά ακούγεται η φωνή της κρυφής αγαπημένης, η οποία σε πρώτο πρόσωπο, με αφορμή την έκδοση των έργων του Ρηγόπουλου, χωρίς να έχει παραλάβει ποτέ τις επιστολές, επιχειρεί να σχολιάσει και να ανασυνθέσει την ιστορική φυσιογνωμία του Ρηγόπουλου, του επαναστάτη, του πολιτικού, του ερωτευμένου.

Το μυθιστόρημα είναι βεβαίως ιστορικό. Ήδη αναφερθήκαμε σε πόσες ιστορικές πληροφορίες μας παρέπεμψε. Παράλληλα παρακολουθούμε την ιστορία της Πάτρας και την ανάπτυξή της, τον πλουτισμό των εμπόρων από τη σταφίδα, τη σύγκρουση των νεόπλουτων με την παλιά εμπορική τάξη, την αποξήρανση των ελών, το χωρισμό της πόλης σε "επάνω" και "κάτω πόλη", μέχρι και περιγραφή του Πατρινού καρναβαλιού της εποχής. Όσο όμως κι αν ανακαλείται και αναπλάθεται πειστικά το κλίμα της εποχής γίνεται φανερό ότι δεν είναι μόνο αυτές οι προθέσεις της συγγραφέα.

Είναι και ένα βαθιά πολιτικό μυθιστόρημα, καθώς η Γαλανάκη επιλέγει να παραθέσει με πλάγια γράμματα αποσπάσματα από λόγους, αγορεύσεις και επιστολές του Ρηγόπουλου, που εκτός από την αληθοφάνεια που υπηρετούν, αναδεικνύουν τα οράματά του και υποστηρίζουν τις επιλογές του. Έτσι το πολιτικό πρόγραμμα του Ρηγόπουλου για την Ελλάδα, οι απόψεις του για τη συνεργασία των ευρωπαϊκών λαών, ο αγώνας του για μείωση των φόρων, η πεποίθησή του ότι απαραίτητη προϋπόθεση για αυτοδιάθεση ενός λαού είναι η μόρφωση και η έξοδος από την φτώχεια, η κριτική στάση του απέναντι στους ληστές της εποχής, δεν απέχουν και πολύ από σημερινά αιτήματα για επίλυση σύγχρονων προβλημάτων. Είναι αυτονόητο ότι η επιλογή και ο φωτισμός όλων των παραπάνω θέσεων απηχούν τον πολιτικό και ιδεολογικό προσανατολισμό της συγγραφέα, ο οποίος θα μπορούσε να συνοψισθεί στην πρόταση του Ρηγόπουλου, "*η επανάσταση είναι ο νόμος της προόδου*".

Τέλος, το μυθιστόρημα είναι και έντονα ερωτικό, περιβεβλημένο με τον ρομαντισμό της εποχής και αποτυπωμένο με ποιητικό λόγο. Και είναι ιδιαίτερο τολμηρό στη σύλληψή του, καθώς πρόκειται για έναν παράνομο έρωτα, (η Λουίζα είναι παντρεμένη) που αναπτύσσεται κρυφά και αντέχει, ακόμη και αν μεσολαβούν μεγάλα χρονικά διαστήματα από τη μια συνάντηση στην άλλη (η τελευταία συνάντηση γίνεται μετά από 27 ολόκληρα χρόνια από την προηγούμενη). Το δαχτυλίδι του δεσμού τους, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν τα ποιητικά τους ονόματα. Η σχέση ήταν αντισυμβατική και καθόλου κτητική. Ο έρωτας συνεπώς παρουσιάζεται σαν μια πράξη ελευθερίας και αυτό είναι πολύ ριζοσπαστικό για την εποχή στην οποία αναφέρεται. Εξομολογείται ο Ρηγόπουλος στη Λουίζα (δια της Γαλανάκη βεβαίως): "Αφάνταστα σε εκτιμώ, ότι ποτέ δεν έπαψες να αγαπάς τον σύντροφό σου"(αναφερόμενος στον άντρα της). Και κάπου αλλού λέει: "Ούτε στιγμή δεν είπα να σε παντρευτώ, να σε διεκδικήσω μόνο". Ο επαναστάτης Ρηγόπουλος, κατά τη Γαλανάκη, δεν μπορεί παρά να είναι ολοκληρωτικά ερωτευμένος αλλά όχι και δεσμευμένος.

Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω δύο μικρά αποσπάσματα από το βιβλίο. Με το πρώτο θα φανεί το πάθος αυτού του μεγάλου έρωτα και με το δεύτερο θα δοθεί ερμηνεία στο τέλος του ρομαντικού επαναστάτη Ρηγόπουλου. Και με τα δύο θα αναδειχθεί η ποιητική γραφή της Γαλανάκη.

Το πρώτο απόσπασμα: πρόκειται για τη συνάντηση του Λουί και της Λουίζας μετά από 27 ολόκληρα χρόνια.σ.σ260-261 (εκδόσεις ΑΓΡΑ, 1994) *(Με γνώρισες..... άραγες είχαμε σωθεί;)*

Το δεύτερο απόσπασμα: Η Λουίζα, στο τελευταίο κεφάλαιο, στην ΕΞΟΔΟ, έχει μια μεταφυσική μεταθανάτια συνομιλία με το Ρηγόπουλο, *(από το πρωί αρχαγγελικά φτερά μ' αρπάξανε με σηκώσανε ψηλά. Για να τον Ξαναδώ να φτάνει από τα ξένα έως την αναπνοή της σήμερα. Να σταματά ο κήπος και να ανατριχιάζει η ώρα..... σ.280)* στη διάρκεια της οποίας αιτιολογεί την πράξη του και η Λουίζα μεταφέρει τα λόγια του σε μας. σ.294 *(Στο κάτω κάτω όλα τούτα.... στην μπλάβη πολιτεία μιας marema).*

Μαρία Τσαγκαράκη

πρόεδρος Συνδέσμου Φιλολόγων

Μεσσηνίας

